

פנינים

וּפְרָפְרָאוֹת נִבְחָרִים לַפְּרִשְׁת הַשְּׁבוּעַ "פְּרִשְׁת אַחֲרֵי מוֹת"

עורך: הרב יוסף ברגר

לתגובות והנצחות - לשיעורים והרצאות: pninim16@gmail.com 054 - 8455798 - ניתן לקבל את העלון במייל.

ונתן אחרון על שני השעירים גורלות גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל. והקריב אחרון את השעיר אשר עלה עליו הגורל לה' ועשהו חטאת (טז. ח-ט)

כתב הרח"ק בעל ההיכל הברכה מקמארנא זי"ע קבלה יש בידנו, שכל מה שיש בקדושה יש כנגדו בקליפה ובטומאה, זה לעומת זה ממש, ואת זה עשה הקב"ה כדי שתהיה הבחירה החופשית לבחור בזה או בזה! ואת זה רואים גם כאן, דהיינו שיעור לה' וכנגדו שיעור לעזאזל - שהוא ראשי תיבות: זה לעומת זה עשה אלוקים...

ישב פעם אחת הרח"ק רבי יעקב מסדיגורה זי"ע עם חסידיו במסיבת מרעים, ועת נדברו יראו ה' בענין של "צדיק ורע לו" - הזכיר אחד מהם את מאמרו של הבעל שם טוב חק' זי"ע על כך, שכך אמר: "מכלכל חיים בחדס" - מי שהוא בבחינת חיים, היינו הצדיקים, אותם מכלכל הקב"ה רק בחדס... "מחיה מתים ברחמים רבים" היינו הרשעים שהם בבחינת מתים - אותם מכלכל הקב"ה ברחמים רבים... שמע זאת הרח"ק מסדיגורה זי"ע ומיד אמר: הדברים האלה מפורשים גם בתורתנו הקדושה, ומקרא מלא הוא: "השעיר אשר עלה עליו הגורל לה' ועשהו חטאת" - השעיר לה' המה הצדיקים הם תמיד חטאת - מלשון חסרון (כמו אני ושלמה בני חטאים), "השעיר אשר עלה עליו הגורל לעזאזל" - רמז לאנשים רשעים, יעמד ח... המה חיים וקיימים, בריאים וחזקים. ולא עוד אלא שמדמים בעצמם שהם תמיד "לפני ה'" - חשבים הם לפני המקום...

ונתן את הקטורת על האש לפני ה' וכסה ענן הקטורת את הכפורת אשר על העדות ולא ימות (טז. יג)

מכלל לאו אתה שומע הן, דאם לא עשאה כתקנה חייב מיתה (רש"י). מסופר על הגה"ק רבי ישראל מפלנט זי"ע שהגיע פעם לעשיר אחד בפטרבורג כ כדי לכונו במצוות צדקה שעסק בה באותה עת. אך אותו עשיר שהיה נחשב כבעל הון עצום גם ידוע היה כקמצן עצום... כך, שלא רצה לפתוח את ליבו וכיסו למטרת בואו של רבי ישראל. נענה רבי ישראל ואמר לו: לפי חז"ל (יומא כו.) הקטורת מעשרת דכתיב (דברים לג.) "וישימו קטורת באפך", ומיד אחר כך כתוב "ברך ה' חילו". וצריכים להבין, למה באמת עשירות וקטורת משולות זו לזו? מה הקשר בין הדברים? אלא ההסבר הוא פשוט - המשיך רבי ישראל ואמר: כשם שבקטורת אם לא השתמשו בה כחונן העונש הוא מיתה, כך אצל עשירות - אם יודעים איך להתנהג בה, אפשר לעשות על ידה דברים גדולים, ואם לאו סכנת גדולות כרוכות בה... מיותר לציין שאותו עשיר ידע בדיוק מה לעשות, אחרי אותם דברים נוקבים ושנונים...

וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאתכם את עומר התנופה שבע שבתות תמימות תהינה (כג. טו)

לאחר ברכת ספירת העומר נוהגים לומר את התפילה "ועל ידי זה ישפע שפע רב בכל העולמות", ולכאורה למה דווקא לאחר מצוות ספירת העומר אנו אומרים תפילה זו ולא לאחר שום מצווה אחרת? ביאור נפלא שמעתי מאת כ"ק מרן אדמו"ר ממשיקולין שליט"א על כך: דהנה מובא בחז"ל (חולין קה.) "כל מילי דצייר וחתום, כייל ומני, לית לן רשותא למישקל מיניה". - כלומר, כל דבר שצורר, חתום, מדוד או ספור, או אין רשות למזיקים לקחת ממנו.

על כן כשאנו סופרים את 'ספירת העומר', או אין רשות למזיקים לשלוט ולקחת מההשפעות שיוצרים עלינו על ידי הספירה, מטעם 'דבר הספור'. לכן אנו אומרים דווקא לאחר הספירה, 'ועל ידי זה ישפע שפע רב', כי אז ההשפעות ישארו אצלנו...

ויאמר ה' אל משה דבר אל אחרון אחיך ואל יבא בכל עת אל הקודש מבית לפרכת אל פני הכפורת אשר על הארון וכו' (טז. ב)

כתב השל"ה חק' זי"ע דאפשר לפרש על פי מאמר חז"ל (כתובות נ) "איזהו עושה צדקה בכל עת, זה הון בניו ובנותיו כשהם קטנים". וא"כ, אולי יחשוב האדם, שעל ידי זה שהוא מפרנס בניו ובנותיו הוא פטור מלתת צדקה, לכן אומר הכתוב: "ואל יבוא בכל עת אל הקודש" - אינו יכול על ידי 'צדקה' זו של "בכל עת" לבוא אל הקודש" - להתרומם ולהגיע לדרגת הקדושה, כי בכדי להשיג דרגת הקדושה, עליו לדאוג לא רק בשביל בניו ובנותיו שלו, אלא גם בשביל בניו ובנותיו של חבירו...

הוסיף על כך הרח"ק רבי יחיאל מיכל מזלוטשוב זי"ע - דרך צריכים לפרש מאמר חז"ל הנ"ל: "העושה צדקה בכל עת" - דהיינו הנותן צדקה לאחרים תמיד בכל עת ומצב, ולא בעיתים אחדים, והו הווכח "לפרנס את בניו ואת בנותיו כשהם קטנים"...

ואילו הרח"ק רבי זושא מהאניפולי זי"ע הסביר את הפסוק כך: "ואל יבוא בכל עת אל הקודש" - אין לבוא אל הקודש לפי עיתים, כלומר: עיתים יתגבר אדם בקדושה ועיתים יחלש, לפי מצבי רוח... אלא צריך להיות בקדושה תמיד, בלי הגורם של "עת"...

ובספר קרבן העני מובא: דיש כאן רמז להתנהגותו של אדם בעבודתו היום יומית. דיש אדם שעסק וטרוד כל היום למחיית בני ביתו, רודף אחרי פרנסה, ויצר הרע משיאו שזה מצוה, ומביא בפניו את מאמר חז"ל הנ"ל "איזו עושה צדקה בכל עת, זה הון בניו ובנותיו כשהם קטנים". ואילו יש אדם המשליך אחרי גוף את כל עניני הפרנסה, ואף שבני ביתו עמוסים ברעב, בכל זאת מחשבתו ולבו דבקים בה' ובתורתו, ומקיים בעצמו "בכל עת יהיו בגדיך לבנים" (קהלת טח.) ואם נבחנו את שני בני אדם הללו, נגיע למסקנה שבאמת אין רצון ה' בשני הדרכים. ועל אלה אמרו חז"ל "הרבה עשו כר' שמעון ולא עלתה בידם". ומכל שכן שזה גם לא דרך, לרדוף כל היום אחרי הפרנסה, ולהיות עשוק ורצוף כל היום. והנה כאן הרמז: "ואל יבוא בכל עת" - אל תבוא "בכל" השני סוגי "עת" - עושה צדקה בכל "עת". "ובכל עת" יהיו בגדיך לבנים". אלא לאחוז בדרך הממוצעת, תורה ועבודה גם יחד!...

בזאת יבוא אחרון אל הקודש בפר בן לחטאת ואיל לעולה (טז. ג)

על שנת ת"ח רמזו המקובלים דאז ובראשם הגה"ק רבי שמשון מאוסטרופולי זי"ע - כשנת בוא המשיח! כשהרמז מפסוק זה: "בזאת יבוא אחרון" - "זאת" בגימטריא ת"ח. וכשעברה השנה ולא בא הקץ נפלו חמוני בני ישראל ביאוש. או פירסם בעל הש"ך זי"ע קול קורא וכו הפסוק הזה: "מאת ה' היתה זאת היא נפלאות בעינינו" - "מאת ה' היתה זאת" - אמנם שנת ת"ח היתה שנת פקודה, "היא נפלאות בעינינו" - שנראה בה נפלאות, אבל "זה היום עשה ה'" - המניעה היתה "היום", כמוכא בחז"ל (סנהדרין צה.) ר' יהושע בן לוי שאל למשיח, אימתי יבוא מר? וענה: "היום" - אם בקולו תשמעו, קודם צריך לעשות תשובה, ובלי תשובה חסר "היום" הזה. ומסיים: והנה לתשובה צריך שלושה דברים: "צום" - תשובה, "קול" - תפילה, "ממוון" - צדקה. ושלושתם - "צום קול ממוון" יוצא ג' פעמים קל"ו, שהם בגימטריא יחדיו - ת"ח. ואמנם היה כאן "הקול קול יעקב" - שני פעמים קל"ו, היינו, צום וקול היה ליעקב, אבל הקול השלישי - ממוון לצדקה, חסר היה כנראה, ונדחה הקץ...

גם היו שדרשו את הפסוק בתהילים (צב.) "איש בער לא ידע", "בער" עולה כמניין ב' פעמים קל"ו, והכוונה: שאיש בער לא יודע ששני הדברים האלו מסוגלים לקרוע הגזירה, אבל "וכסיל לא יבין את זאת" - הכסיל גם לא מבין את "זאת" - שצריך את כל השלושה דברים גם יחד!...

בזאת יבא אהרן אל הקדש כפר בן בקר לחטאת ואיל לעולה.

מובא בחז"ל (מדרש רבה שמות לה, ח), באיזה זכות היה אהרן נכנס לבית קדש הקדשים ביום הכיפורים. אמר רבי חנינא בנו של רבי ישמעאל, זכות המילה הייתה נכנסת עמו, שנאמר (ויקרא טז, ג) "בזאת יבוא אהרן" – זו המילה, כמו שנאמר (בראשית יז, י) "זאת בריתי אשר תשמרו".

לכאורה צריך להבין, הרי הכהן הגדול היה נכנס פעם אחת בשנה לקדש הקדשים, וזה היה לאחר הכנה רבה, שבעת ימי פרישות, קדושה ותשובה, ואחרי שנה שלמה של תורה ומעשים טובים. ואם כן, איך זה שהוא לא מצא לעצמו שום זכות שתכנס ותלווה אותו לקדש הקדשים, אלא אך ורק מצוות מילה בלבד. ואפשר לפרש על פי דברי חז"ל (מנחות מג, ב) בשעה שנכנס דוד לבית המרחץ, אמר, אי לי שאעמוד ערום בלא מצוות, אולם כיון שנזכר במצוות מילה שבבשרו נתיישרה דעתו.

ולכאורה קשה, למה אמר דוד המלך ע"ה אי לי "שאעמוד" ערום בלא מצוות בלשון עתיד, היה הוא צריך לומר, אי לי "שאני עומד כעת" ערום בלא מצוות, בלשון הווה.

ומבאר הבעש"ט חק' זי"ע (מובא בספר תולדות יעקב יוסף פרשת פקודי) שמה שאמר חז"ל "שנכנס דוד למרחץ", אין הכוונה למרחץ גשמי, אלא דוד המלך נכנס לבדוק את נפשו ולרחוץ את עצמו מעוונותיו, כנאמר (תהלים כו, ו) "ארחץ בנקיון כפי ואסובבה את מוכחי". ואז ראה לכאורה, שאין לו שום מצווה שעשה בשלמות, כי בכל מצווה ומצווה שעשה, מצא בה ברכו ענותו, שהם לא נעשו בשלמות לשם שמים. לכן אמר "אי לי שאעמוד ערום בלא מצוות" – דהיינו, לעתיד בעולם הבא, אולם "כיון שנזכר במצוות מילה שבבשרו נתיישרה דעתו" – כי מצווה אחת יש בעולם שהאדם עושה זאת בשלמות, וזהו מצוות ברית מילה שנעשת בשלמות בלי שום מחשבת גאווה או פנייה כל שהוא, כי התינוק הוא עדיין בן שמונת ימים ואז עדיין אין לו שום מחשבה אחרת או פנייה משום כך נתיישרה דעתו. עכ"ל.

ועל פי זה אפשר לבאר את דברי המדרש, הכהן הגדול בשעה שעמד להיכנס לקדש הקדשים, התבונן במעשיו ובזכויותיו, איזו מצווה תעמוד לזכותו בכניסתו לקדש הקדשים, ולכאורה הוא לא מצא שום מצווה, כי בכל מצווה אמר אולי לא עשיתי זאת בשלמות, אולי היו לי פניות ומחשבות זרות. אולם כשנזכר במצוות מילה שבבשרו, שהיא בוודאי נעשתה בשלמות, כי הוא היה קטן בן שמונת ימים, ואז עדיין אין לו שום פניות ומחשבות זרות, הוא אמר לעצמו בוודאי המצווה הזאת תלווה אותי בכניסתי לקדש הקדשים.

וזה מה שאומר המדרש, זכות המילה שהייתה לאהרן הכהן נכנסה עמו לבית קדש הקדשים.

ובזה נבין גם את מאמר חז"ל (מגילה טז:) על הפסוק (אסתר ה, טז) "ליהודים הייתה אורה ושמחה וששון ויקר". אמר רב יהודה בשם ר' יוחנן, זכות המילה, כמו שנאמר (תהלים קמ, קסב) "שש אנוכי על אמרתך כמוצא שלל רב". ומסביר (שם) רש"י, "אמרתך" זו גם מצוות מילה, משום שהיא ניתנה באמירה ולא בדיבור, כנאמר (בראשית יז, ט) "ויאמר אלוקים אל אברהם ואתה את בריתי תשמור".

ולכאורה צריך להבין מה הקשר בין "שש אנוכי על אמרתך" לחמשך הפסוק "כמוצא שלל רב".

אולם על פי מה שביארנו מובן, כי אמנם מצוות מילה נעשית בשיא השלמות בלי שום פניות כלל כנ"ל, אולם התינוק עצמו, למעשה לא עמל כלל להגיע לדרגה הזו, והוא בבחינת "כמוצא שלל רב" – שהוא זכה בה בלי שום עמל, וזה מה שאמר דוד המלך ע"ה "שש אנוכי על אמרתך" – אני שש ושמח על מצוות מילה שלי שנעשתה בשלמות, אף על פי שהיא "כמוצא שלל רב" שזכיתי בה בלי שום מאמץ, אולם מצווה זו בפועל נעשתה בשלמות.

ולקח מדם הפר והזה באצבעו על פני הכפורת קדמה ולפני הכפורת יזה שבע פעמים מן הדם באצבעו. (טז, יד)

מובא בחז"ל (יומא נג:) ביום כיפור היה הכהן הגדול נכנס לקדש הקדשים, ומוזה באצבעו מן הדם של פר יום הכיפורים, פעם אחת למעלה ושבע פעמים למטה. ונהלקו (שם נה) רבי מאיר ורבי יהודה, איך היה סופר הכהן גדול בשעת הזאת הדם. רבי מאיר אומר שהיה סופר: אחת ושתיים, אחת ושלוש, אחת וארבע, אחת וחמש, אחת ושש, אחת ושבע. ורבי יהודה אומר להפך, שהכהן היה סופר: שתיים ואחת, שלש ואחת, ארבע ואחת, חמש ואחת, שש ואחת, שבע ואחת.

ולכאורה צריך להבין:

א. מה מהות המחלוקת בין רבי מאיר לרבי יהודה, מדוע רבי מאיר אומר "אחת ושתיים", ואילו רבי יהודה אומר "שתיים ואחת".

ב. מדוע היה מזה הכהן גדול, דווקא פעם אחת למעלה ושבע פעמים למטה.

ג. מדוע היה צריך הכהן הגדול להזכיר תמיד את הספרה 'אחת', 'אחת ושתיים' 'אחת ושלוש' וכו'.

ואפשר לומר על פי דברי חז"ל (סוכה נב.) "שבעה שמות יש לו ליצר הרע". דהיינו, ליצר הרע יש שבעה דרכים איך להחטיא את האדם, ובכל פעם מנסה באופן אחר. ועל האדם מוטל לחזור בתשובה ולהתחבר לאחד יחיד ומיוחד – הקב"ה.

ולכן ביום כיפור כשהכהן גדול היה נכנס לקדש הקדשים לכפר על עם ישראל, היה מזה פעם אחת למעלה ושבע פעמים למטה, בכדי לרמוז שעל ידי כך, שהאדם חוזר בתשובה ומתחבר להקב"ה שהוא האחד והיחיד למעלה, בזה הוא מכניע את שבעה הדרכים של יצר הרע שהם למטה, ויכול להתנקות ולהתכפר על ידי כך מכל הטא ועיון.

ולכן היה צריך הכהן גדול גם להזכיר בכל פעם את הספרה "אחת" לרמוז שעל ידי 'האחת' שהוא הקב"ה, וזכה להכניע את היצר הרע.

ועל פי זה גם נבין, למה רבי מאיר אומר שהכהן גדול היה מונה, 'אחת ושתיים' 'אחת ושלוש'. ורבי יהודה אומר שהכהן גדול היה מונה להפך, 'שתיים ואחת' 'שלוש ואחת'. דהרי ידועים דברי חז"ל (מדרש רבה איכה ה, כא) על הוויכוח בין הקב"ה לננסת ישראל: הקב"ה אומר (מלאכי ג, ז) "שובו אלי ואשובה אליכם" – שעם ישראל צריכים לפתוח בתשובה תחילה ורק אחר כך הוא יגאלם.

אולם כנסת ישראל אומרת (איכה ה, כא) "השיבנו ה' אליך ונשובה" – דהיינו שהקב"ה קודם יגלה את כבוד מלכותו לעיניו, ונזכה לראות את ישועות הש"ת, ורק על ידי כך נזכה לשוב אליו בלב שלם.

ואם כך, רבי מאיר סובר, כדברי ננסת ישראל שאומרת "השיבנו ה' אליך ונשובה", קודם צריך הקב"ה להושיענו. ולכן הוא אומר 'אחת ושתיים' 'אחת ושלוש'. שהכהן גדול אומר קודם 'אחת' הכוונה לשכינה הק', שקודם הקב"ה צריך להביא את הישועה, ורק אחר כך 'שתיים' נזכה לחזור מדרכי היצר הרע בתשובה על הטאינו. אולם רבי יהודה סובר, כדברי הקב"ה "שובו אלי ואשובה אליכם", קודם צריכים עם ישראל לחזור בתשובה, ומשום כך הוא מונה, קודם 'שתיים ואחת' הכוונה לרמוז שקודם אנו צריכים להתגבר על היצר הרע ואחר כך 'אחת' הרומז לשכינה שהוא אחת שהוא יתגלה וישוב אלינו.

ובזה יתבאר לנו גם, מדוע בעת צרה אנו מתפללים 'אלקא דמאיר ענני', דבר שלא מצאנו בשום תנא אחר.

כי רבי מאיר לשיטתו שסובר "השיבנו ה' אליך ונשובה" – קודם צריכים אנו לראות את ישועות ה' ולאחר מכן נשוב אליו באמת ובלב שלם. על כן אנו מבקשים מהקב"ה 'אלקא דמאיר' – לשיטת רבי מאיר – 'ענני' בישועות, רחמים וחסדים גדולים, אפילו שעכשיו אין אנו ראוים לכך ה', כי הרי רבי מאיר לשיטתו, שקודם צריך הקב"ה לגאול ולהושיע אותנו, ורק אחר כך נשוב אליו באמת ובלב שלם.

דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אני ה' אלוהיכם. כמעשה ארץ מצרים וגו'. את משפטי תעשו ואת חקותי תשמרו ללכת בהם אני ה' אלוהיכם.

(יה, ב-ג-ד)

והקשה 'האור החיים' חק' זי"ע, (ד"ה את משפטי תעשו) למה נאמר פעמים 'אני ה' אלוהיכם'. ומהו פירוש הכתוב 'ללכת בהם'.

וביאר, על פי דברי **התנא האלוקי רשב"י בזוהר חק'** (פרשת וישלח דף קע: ופרשת תרומה דף קסח: ותיקוני זוהר, תיקון ע) שרמ"ח איברי האדם הם כנגד מצות 'עשה', ושם"ה גידיו הם כנגד מצות 'לא תעשה'. וכשעושה אדם מצווה, אז באותו האיבר שנעשה בו המצווה, שורה בו שם הוי"ה יתברך.

והסביר 'האור החיים' חק': שתיבת 'מצוה' היא אותיות שם הוי"ה. כי אותיות מ' – צ', בא"ת ב"ש הם י"ה, ואותיות ו' – ה' מתיבת 'מצוה' הם ההשלמה של שם הוי"ה. והוסיף על כך 'האור החיים' חק', וזה לשונו: "הראת לדעת כי בעשות האדם מצווה, נעשה הוא מרכבה לשכינה ומתהלך ה' בתוכו". ובהוה הוא ביאר למה נאמר 'ללכת בהם' – לומר לנו שהקב"ה עצמו מתהלך בתוכנו על ידי שאנו מקימים מצוותיו, וזהו סוד אומרו 'זהלכתי בתוכם', ואתם הדבקים בה' אלוהיכם. ולכן אף נאמר שוב אני ה' אלוהיכם, לאחר שכבר נאמר פעם אחת 'אני ה', לומר לנו שהקב"ה מתהלך בתוכנו. ועיי"ש.

ועל פי זה חשבתי לבאר את מה שנאמר (איוב יט, כו) "מבשרי אחזה א-לוח". לכאורה, מהו המשמעות של 'מבשרי אחזה א-לוח', איך אפשר לראות את הקב"ה מתוך בשר האדם.

אלא לפי דברי רבי שמעון בר יוחאי שאומר, אם האדם עושה מצווה, אז באותו האבר שנעשה בו המצווה, שורה בו שם הוי"ה יתברך, מובן היטב דברי הפסוק: 'מבשרי' – על ידי המצוות שהאדם עושה בבשרו ובאיבריו, 'אחזה א-לוח' – אפשר לראות מהם את השכינה, כי הרי שם הוי"ה שורה בהם, ע"י קיום המצוות.

וביותר אפשר להוסיף, שהרי ידוע, ש'מבשרי' הוא ראשי תיבות 'מדברי רבי שמעון בר יוחאי'. ולפי זה אפשר לומר, ש'מבשרי' – דהיינו מדברי רשב"י שאומר, אם אדם עושה מצווה, אז באותו האיבר שנעשתה בו המצווה, שורה בו שם הוי"ה יתברך, 'אחזה א-לוח' – אפשר לראות מכך את שם הוי"ה עומד מולך

ניתן לחייג, לרכוש ולהזמין היישר אל ביתכם את סט 5 הכרכים "אור שלום" על התורה

ובו מאות פנינים וחיידושים למדניים

מאת כ"ק מרן אדמו"ר ממישקולץ שליט"א

טלפון 054-8406410